

Lligadetes en un fil (disc)

Una prèvia. L'origen de les corrandes: reivindicació i música popular

Podria empresonar-se Dostoievski per l'assassinat comès per Raskólnikov a *Crim i càstig*? La pregunta s'endevina ràpidament com a absurda. Però no ho és tant. Tots reconeixem que les obres literàries, pictòriques o cinematogràfiques són producte de la ficció i, en conseqüència, mai no ens atrevirem a denunciar un artista per les accions que perpetren els personatges que ha creat. Malauradament, les ordres de detenció i empresonament contra Valtonyc i Pablo Hasel demostren que aquesta diferenciació bàsica ha deixat de percebre's en l'esfera musical. Serveixin com a exemple per contextualitzar el debat els famosos cants de taverna que vociferaven els pescadors de Torredembarra a final del segle XIX, que feien referència a la regent Maria Cristina:

*Si la Reina vol corona,
corona li darem.
Que vingui a Barcelona
i aquí la pelarem.*

*La reina s'està al llit,
menjant-se una costella;
li cau el ganivet
i es talla la mamella.*

PARTICIPACIÓ: Gerard Díaz, Anaís Falcó, Christian Simelio i Marc Torrent, músics dels grup Corrandes són corrandes

*La reina està malalta
a punt de combregar;
foteu-li quatre tiros
i acabeu-la de matar.*

La lletra de les estrofes, molt popular a l'època, no es limitava a afirmar que els borbons són uns lladres. El text s'havia inserit sobre la música de l'himne republicà de Riego. Era habitual, de fet, que les cançons populars deambuessin a cavall de la grolleria i el posicionament ideològic. Fins i tot el «Cant dels Segadors», malgrat el to greu i solemne que el caracteritza, respon a aquesta lògica. Tal com va documentar el professor d'etnomusicologia Jaume Ayats, la melodia prové d'una cançó eròtica també cantada a final del XIX. Ambdós exemples demostren que la música popular era una forma d'expressar la discrepància política de manera crua i descarnada.

A semblança dels versots, les cançons populars reflecteixen de manera grotesca un estat d'ànim de la població. Són serioses les denúncies que hi són plantejades, però no així el llenguatge que s'hi empra, volgudament polèmic. El Rei Carnestoltes pot incitar lliurement a la sodomia generalitzada, coneixedor que el seu contingut no serà analitzat literalment per les persones a qui va adreçat. De la mateixa manera, les lletres de les cançons populars eren cantades sense por d'infringir els convencionalismes socials. A diferència del que

**La informació
recollida en les
entrevistes als
213 informants
han permès
construir una
imatge global
i fidedigna de
com es vivien
les fogueres de
Sant Joan.**

s'esdevé actualment amb les lletres de Valtonyc o Hasel, se sobreentenia el caràcter estrafer i metafòric dels versos.

Segons el discurs oficial, Josep Anselm Clavé va treure els obrers de les tavernes amb l'objectiu d'enlairar-los els horitzons vitals. Creant una extensa xarxa de corals, el pare de l'associacionisme cultural va crear un contrapoder republicà al règim absolutista. Sovint s'obvia, tanmateix, que les tavernes eren un gran niu de potencials revolucionaris. Quan les llibertats de reunió, manifestació i expressió encara eren aspiracions polítiques, les tavernes eren l'únic lloc on els obrers podien combregar-se sense la tutela d'un patró. No és d'estranyar, doncs, que sovint es canviés la lletra de les cançons més conegudes amb objectius reivindicatius. Tan cert és que la cultura és una font de progrés social, com que la «vulgaritat» ha estat sovint germana de les reivindicacions més nobles.

No tots els gèneres de música improvisada són glosa

Com a gènere musical, les corrandes són hereves d'aquest context llibertari. Malgrat que poden tractar multitud de temàtiques —reivindicatives, poètiques, humorístiques, etcètera—, totes es regeixen per un mateix fil conductor: la transgressió. «Sovint», va apuntar Falcó, «només tenien sentit en un context determinat. La gent sabia moltes cançons de memòria, i les deia en el lloc i el moment adequat. Com qui explica un acudit en una situació propícia.» En aquest sentit, la cantadora de Corrandes són Corrandes va apuntar que la formació «no està recuperant una tradició antiga». La gent no improvisava constantment les lletres de les corrandes que es disposava a cantar. Gaudia d'un corpus prou extens per adaptar-se a una multitud de conjuntures. Els corranders podien versionar una lletra ocasionalment per fer-la més adient a una situació graciosa, però no la creaven de bell nou.

Des de fa pocs anys s'utilitza el terme *glossador* per definir tota persona que interpreta música improvisada. Falcó va demanar que deixés d'utilitzar-se aquest mot, útil només per

La gent no improvisava constantment les lletres de les corrandes que es disposava a cantar. Gaudia d'un corpus prou extens per adaptar-se a una multitud de conjuntures.

definir els cantants de Mallorca i Menorca, com a genèric. Cal fugir de les definicions globals que erosionen la diversitat de figures i gèneres musicals present en les terres de parla catalana: les jotes ebrenques, els versadors valencians, els garrotins lleidatans, o bé els cants redoblats de les Pitiüses, entre d'altres. «Els corrandaires», va apuntar la música, «són els cantants de la Catalunya Vella, des del Llobregat fins al Pirineu». Segons fixen els cànons, les corrandes es poden reconèixer fàcilment: estrofes de quatre versos, amb versos heptasíl·labs i rima creuada.

Els corrandaires són els cantants de la Catalunya Vella, des del Llobregat fins al Pirineu.

Els espectacles de Corrandes són Corrandes

En una emissió del *Fes ta Festa*, el conductor d'aquest programa radiofònic i director de cobla Jesús Ventura destacava que Corrandes són Corrandes està format per «excel·lents instrumentistes amb una sòlida formació musical». Són Anaís Falcó (veu, violí i percussió), Christian Simelio (veu), Gerard Díaz (acordió diatònic, contrabaix, guitarró, arpa de boca i veu), Marc Torrent (guitarró, guitarra, viola de roda i veu), Xavier Cols (acordió diatònic i veu) i Josep Maria Ribelles (arpa). Tal com expliquen a la pàgina web del grup, van unir-se per «generar una proposta escènica i dinàmica, utilitzant les possibilitats del text improvisat en català». En aquest afany, s'han emmirallat en els *versolaris* bascos per crear quatre espectacles:

- **Cançó fugaç.** Es tracta de l'espectacle més minimalista i flexible de la formació. Aquell en què els músics i cantadors han de posar més a prova la seva creativitat. Les persones que hi assisteixen escriuen en una barretina les temàtiques que volen que siguin recollides en les cançons. A partir d'aquest moment, la companyia ha de fer màgia, i cercar el toc humorístic i el joc de paraules constants. A *Lligadetes amb un fil*, Corrandes són corrandes va intentar reflectir l'espontaneïtat d'aquesta actuació en un disc compacte. «L'enregistrament va ser tot un repte», va resumir Falcó. «Nosaltres ens basem en l'art efímer. Per això hem tardat cinc anys a fer una gravació. En el disc

Originàriament, les corrandes eren balls de parella cantants.

hem volgut incloure-hi tots aquells elements que es poden trobar en un espectacle genèric improvisat.»

- **Si voleu ballar sardanes.** Originàriament, les corrandes eren balls de parella cantats. Al *Diccionari de la dansa, dels entremesos i dels instruments de música i sonadors* (1936), escrit per Francesc Pujol i Joan Amades, són definides així:

Una de les danses catalanes més típiques i més característiques. No acostumava a ser practicada sola, sinó que la feien com a final d'una ballada sencera, a continuació d'una tanda de balls, o al darrera d'una altra dansa. Les ballades a plaça, durant una tarda o un vespre, eren dividides en dues, tres o quatre tandes, segons les circumstàncies; cada tanda era formada per cinc o sis ballets i era final obligat de cada tanca, o sèrie d'altres balls, una corranda. Entre les danses a les quals acostumava a agregar-se amb més freqüència cal esmentar el «ballet» i el «contrapàs». Les tonades de les *corrandes* són sempre molt airoses i plenes de vitalitat.

Aquesta proposta desitja recuperar la gènesi coreogràfica de les corrandes. Ballar a la catalana, però sense perdre de referència alguns gèneres importants que tant han influenciat la nostra dansa, com ara el xotis, la masurca o la polca. Des de Corrandes són corrandes, va avançar Falcó, hi ha la voluntat d'enregistrar aquest espectacle en un segon disc compacte.

- **Xarrampim.** Les set setmanes que transcorren entre Nadal i Carnaval eren un moment àlgid per a la cançó improvisada. El solstici d'hivern esdevenia un punt d'inflexió, el moment en què la natura comença a rebrotar de nou. Per celebrar la renovada fertilitat de la terra, eren habituals les mostres artístiques improvisades o satíriques, com ara les llibertats d'orgue, les patacades de Cadaqués, les corrandes dels pastorets, els judicis de l'any o les captes de Nadal. Aquest format era un recull d'aquest Nadal menys conegut i estereotipat.
- **Corrandes amb DO: 'in vino veritas'.** Encarregat pel projecte Biblioteques amb DO, aquest espectacle repassa el procés d'elaboració del vi en clau humorística. L'any 2015 va ser presentat en totes les Denominacions d'Ori-

gen de Catalunya. A més de corrandes, l'espectacle estava conformat per garrotins, nyacres i jotes.

Tots aquests espectacles, va destacar Falcó, tenen un punt teatralitzat. S'hi desitja buscar la implicació directa del públic, no concebut com a simple espectador, sinó com a protagonista actiu dels concerts. Impregnar el públic de l'esperit llibertari i —per què no— irrespectuós de les corrandes. I és que, tal com destaquen habitualment els músics de Corrandes són corrandes, «hi ha barbaritats, potser veritats, que només es poden dir cantant».

A destacar

1. La cançó improvisada en català es manifesta en una gran varietat de gèneres (garrotins, jotes, corrandes...). La glosa és una expressió genuïna de Mallorca i Menorca, no pas la manera genèrica de referir-se a totes elles.
2. Les corrandes són les cançons improvisades cantades a la Catalunya Vella que es distingeixen pel caràcter transgressor, sigui en format humorístic o reivindicatiu, de les seves lletres.
3. Les festes nadalenques eren un moment àlgid per a la proliferació de les cançons populars de caràcter satíric.